Turkish Studies Social Sciences

Volume 14 Issue 4, 2019, p. 1775-1785

DOI: 10.29228/TurkishStudies.24792

ISSN: 2667-5617

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 30.06.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 10.08.2019

📅 *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (22.07.2019)-Referee 2 (23.07.2019)

This article was checked by iThenticate.

GELİŞİMSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUK ANNELERİNİN ÇOCUKLARINI KABUL REDDİ VE AİLE YAŞAM KALİTESİ

Seda Birşan ŞENGÜN - Onur KÖKSAL***

ÖZ

Araştırmanın amacı, gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin çocuklarını kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algılarını incelemektir. Araştırma, ölçeklerden alınan puanlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın örneklem grubu seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiş, Konya ilinde yaşayan ve gelişimsel yetersizliğe sahip çocuğu olan 250 anneden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Formu (EKRÖ)” ve “Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma analizlerinde gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin gelişimsel yetersizliği olan çocuğun cinsiyeti değişkenine göre kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algıları alt ölçek puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı Mann-Whitney U Testi ile incelenmiştir. Ayrıca annelerin; yaşları, sahip oldukları çocuk sayısı ve gelişimsel yetersizliği olan çocuklarının yaşlarına göre çocuklarını kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algıları alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis H Testi ile belirlenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin çocuklarına karşı kabul ve red davranışları üzerinde çocuğun yaşının, çocuğun cinsiyetinin, annenin yaşının önemli bir faktör olmadığı belirlenmiştir. Annelerin sahip olduğu çocuk sayısı ile ebeveyn kabul red ölçeği toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Annelerinin yaş gruplarına göre, yetersizliğe ilişkin desteğin 33-37 yaşta en yüksek yaş olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Aile Etkileşimi, Ebeveynlik,

* Öğr. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü, E-posta: sbsengun@kmu.edu.tr

** Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Mütercim Tercümanlık Bölümü, E-posta: onurkoksalmeh@hotmail.com

Duygusal Yeterlik, Fiziksel/ Materyal/ Finansal Yeterlik alanlarını ve Aile Yaşam Kalitesini annenin yaşının etkilemediği belirlenmiştir. Annelerin, aile yaşam kalitesini çocuk sayısının, çocuğun cinsiyetinin ve yaşının etkilemediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: anne, çocuk, anne kabul reddi, aile yaşam kalitesi, gelişimsel yetersizliği olan çocuk.

FAMILY QUALITY OF LIFE PERCEPTIONS AND ACCEPTANCE-REJECTION OF MOTHERS WHO HAVE CHILDREN WITH DISABILITIES

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine acceptance-rejection behaviors and family quality of life perceptions of mothers who have children with developmental disabilities. The research was conducted in accordance with relational survey model on the purpose of demonstrating the relationship between scores which were obtained from the scales. The sample group of the study was determined by random sampling method. It consist of 250 mothers who live in Konya and have children with developmental disabilities. In the study, "Personal Information Form", "The Parental Acceptance-Rejection Questionnaire-Short Form"(PARQ)and Beach Center Family Quality of Life Scale (BSFQOLS) were used as data gathering tools.

In the research analyses, the Mann-Whitney U test was used to examine whether there was a significant difference between in maternal acceptance / rejection behaviors and family life quality perception subscale scores in accordance with the gender of the children with developmental disabilities. In addition, the Kruskal Wallis H test was used to determine whether there was a significant difference among the maternanl acceptance / rejection behavior in terms of the developmentally disabled children's ages, family life quality perception subscale scores and the age, the number of children they have. When the perceptions of Family Life Quality were analyzed according to the age groups of the mothers, a significant difference was found in the Disability-Related Support subscale. Accordingly, it was determined that the age group with the highest Disability-Related Support was the 33-37 age group. Also, it was determined that the mothers' age did not affect Family interaction, Parenting, Emotional Well-being, Physical / Material Well-being and developmentally disabled child and the number of children mothershave did not affect the quality of the family life.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

The idea that an ongoing marriage without a baby would be a missing marriage fills the wives with a longing for a baby. (Varol, 2005). Before the baby is born, the couple expects a baby to dream of her successes and to make plans for her children to make the profession of

their dreams. Since each couple considers the baby to be born as their own success, no one wants their baby to be born with inadequacy. Parents perceive any deficiency in the baby as their failure (Kaner, 2010). This may lead to the deterioration of the psychology of all members of the family and the formation of a continuous mourning (Minnes, 1988; Fırat, 1994; Fredman et al., 1997). In addition, the inclusion of the child with disability in the family can lead to negativity in the structure and functioning of the family, the relations of individuals with each other and their roles in the family (Dunn, 1988).

Family members' lives, emotions, thoughts and behaviors can be negatively affected because of the developmental disabilities of their children. Parents have to rearrange all their behaviors in order to meet their financial resources, responsibilities and routine work, and the needs of their children with disabilities (Küçüker, 1993; Buz, 2003; Soresi et al., 2007; Akandere et al., 2009). It is seen that families of children with developmental disabilities are more anxious than families with normal children, self-perception is lower, depression, stress and emotional distress are higher (Hastings and Brown, 2002). It is seen that these emotions in families decrease individual life satisfaction and affect quality of life (Aysan and Özben, 2007).

Accepting the child's disability is crucial for positive parent-child communication. Families who accept their children show their emotions to their children in physical and verbal ways such as hugging, kissing, touching, acting protective, joking. Parents' aggressive behavior towards their child can be expressed as family attitudes that reject physical neglect and neglect behaviors (Kitahara, 1987). The quality of family life means that every family member can do things that are valuable to him / her, having the means to meet the needs of family members and being happy as a family (Park et al., 2003). Emotional problems such as depression, stress, sadness and anxiety are some of the factors that affect the life satisfaction and quality of individuals negatively (Aysan and Özben, 2007).

In this study, two important scales were applied to the mothers: Beach Center Family Quality of Life Scale and Parental Acceptance Rejection Scale. In this way, the research is important for determining the attitudes of these mothers in our society towards their children and their inadequacy and how the mother perceives their own family lives. With the determination of these, it is thought that awareness can be created in mothers in order to accept their children and their inadequacies, to look more positively at their situation, to improve their quality of family life and to support their child in every way. It is thought that all these can be realized by the society and the necessary institutions and organizations and that these mothers can be provided with the necessary support and help the mothers by eliminating the various problems they experience. In addition, this study is expected to provide guidance for researchers in this field.

The purpose of this study is to examine acceptance-rejection behaviors and family quality of life perceptions of mothers who have children with developmental disabilities. Also this study is to reveal the differences in the variables of mother's age, number of children, gender

and age of the child with disability, which are thought to have an effect on mothers' rejection behaviors and perceptions of family quality of life.

Method

The research was conducted in accordance with relational survey model on the purpose of demonstrating the relationship between scores which were obtained from the scales. It consist of 250 mothers who live in Konya and have children with developmental disabilities. In the study, "Personal Information Form", "The Parental Acceptance-Rejection Questionnaire-Short Form"(PARQ) and Beach Center Family Quality of Life Scale (BSFQOLS) were used as data gathering tools.

Conclusion and Discussion

In the research analyses, the Mann-Whitney U test was used to examine whether there was a significant difference between in maternal acceptance / rejection behaviors and family life quality perception subscale scores in accordance with the gender of the children with developmental disabilities. In addition, the Kruskal Wallis H test was used to determine whether there was a significant difference among the maternanl acceptance / rejection behavior in terms of the developmentally disabled children's ages, family life quality perception subscale scores and the age, the number of children they have.

According to the results of the research, it was determined that the child's age and gender, and the mother's age are not important factors in mother's acceptance and rejection behaviors against their developmentally disabled children. When the mother's acceptance / rejection behaviors of mothers were examined, significant difference was found among the number of children they have and their total scores of the parental acceptance rejection scale.

When the perceptions of Family Life Quality were analyzed according to the age groups of the mothers, a significant difference was found in the Disability-Related Support subscale. Accordingly, it was determined that the age group with the highest Disability-Related Support was the 33-37 age group. Also, it was determined that the mothers' age did not affect Family interaction, Parenting, Emotional Well-being, Physical / Material Well-being and developmentally disabled child and the number of children mothers have did not affect the quality of the family life.

Keywords: Mother, Child, Mothers' Acceptance-Rejection, Family Quality of Life, Children with Developmental Disabilities.

Giriş

Gelişimsel yetersizliğe sahip çocuğu olan ailelerin yaşam kalitesinin araştırılması, genel aile yeterliklerini ve yaşam kalitesini etkileyen farklı konuların ve stres unsurlarının varlığından beri karmaşık bir iştir. Örneğin aile içerisinde gelişimsel yetersizliğe sahip bir çocuk dünyaya geldiğinde, yetersizliği olan çocuğun bakımıyla ilgili görevlerle yüz yüze gelen ailenin tipik geçiş süreçlerini aşması daha zor olmaktadır. Aile üyelerinin çocuğun yetersizliğini başkalarına açıklayamama, çocuktan utanma, eğitim ve sağlık ihtiyaçları gibi yeni durumlara adapte olmasını gerektirmektedir. Aileler aşırı duygusal zorluklar yaşamalarının yanında, sağlık, terapive özel eğitim harcamalarını karşılamak için

yeni finansal kaynaklar bulma gereksinimi hissederler. Aile büyüklüğü ve türü, kültürel altyapı, sosyo-ekonomik statü, yerleşim türü (kır-kent) gibi ailenin karakteristikleri yanında, aile üyelerinin kişisel özellikleri, yetersizliğin türü ve derecesi, yaş ve çocuğun işlevde bulunma düzeyi gibi bireysel karakteristikler ailenin yetersizliğe olan tepkilerini ortaya koyar. Ailenin zorluklarla baş etme stilleri ve genel sağlık durumu da ailenin tepkilerini etkiler (Turnbull ve Turnbull, 1997).

Bu bilgiler ışığında gelişimsel yetersizliğe sahip çocuk annelerinin çocuklarını kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algılarının incelenmesinin, annelere yaşam kalitesi ve çocuğunu kabulü ile ilgili hizmetler götürebilmek için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin çocuklarını kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algılarını incelemektir. Ayrıca araştırmada annelerin çocuklarını kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algıları üzerinde etkisi olabileceği düşünülen annenin yaşı, sahip olduğu çocuk sayısı, yetersizliği olan çocuğunun cinsiyeti ve yaşı değişkenleri bakımından farklılaşmaların ortaya konması amaçlanmıştır.

1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin çocuklarını kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algılarını incelemektir. Ayrıca araştırmada annelerin çocuklarını kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algıları üzerinde etkisi olabileceği düşünülen annenin yaşı, sahip olduğu çocuk sayısı, yetersizliği olan çocuğunun cinsiyeti ve yaşı değişkenleri bakımından farklılaşmaların ortaya konması amaçlanmıştır. Bu genel amaç ışığında aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1.1. Alt amaçlar

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin yaş gruplarına göre çocuklarını kabul red davranışları alt ölçek puanları (Sıcaklık/ Sevgi, Saldırganlık/ Kin, İlgisizlik/ İhmal, Ayrıştırılmamış Reddetme) farklılaşmakta mıdır?

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin sahip olduğu çocuk sayısına göre çocuklarını kabul red davranışları alt ölçek puanları (Sıcaklık/ Sevgi, Saldırganlık/ Kin, İlgisizlik/ İhmal, Ayrıştırılmamış Reddetme) farklılaşmakta mıdır?

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin gelişimsel yetersizliği olan çocuğun cinsiyetine göre çocuklarını kabul red davranışları alt ölçek puanları (Sıcaklık/ Sevgi, Saldırganlık/ Kin, İlgisizlik/ İhmal, Ayrıştırılmamış Reddetme) farklılaşmakta mıdır?

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin gelişimsel yetersizliği olan çocuğunun yaşına göre çocuklarını kabul red davranışları alt ölçek puanları (Sıcaklık/ Sevgi, Saldırganlık/ Kin, İlgisizlik/ İhmal, Ayrıştırılmamış Reddetme) farklılaşmakta mıdır?

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin yaş gruplarına göre aile yaşam kalitesi algıları alt ölçek puanları (Aile Etkileşimi, Ebeveynlik, Duygusal Yeterlik, Fiziksel/ Materyal/ Finansal Yeterlik, Yetersizliğe İlişkin Destek) farklılaşmakta mıdır?

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin sahip olduğu çocuk sayısına göre aile yaşam kalitesi algıları alt ölçek puanları (Aile Etkileşimi, Ebeveynlik, Duygusal Yeterlik, Fiziksel/ Materyal/ Finansal Yeterlik, Yetersizliğe İlişkin Destek) farklılaşmakta mıdır?

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin gelişimsel yetersizliği olan çocuğun cinsiyetine göre aile yaşam kalitesi algıları alt ölçek puanları (Aile Etkileşimi, Ebeveynlik, Duygusal Yeterlik, Fiziksel/ Materyal/ Finansal Yeterlik, Yetersizliğe İlişkin Destek) farklılaşmakta mıdır?

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin gelişimsel yetersizliği olan çocuğunun yaşına göre aile yaşam kalitesi algıları alt ölçek puanları (Aile Etkileşimi, Ebeveynlik, Duygusal Yeterlik, Fiziksel/ Materyal/ Finansal Yeterlik, Yetersizliğe İlişkin Destek) farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

1. Araştırmanın Modeli

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin çocuklarını kabul/red davranışları ve aile yaşam kalitesi algılarını inceleyen bu araştırma, ölçeklerden alınan puanlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. İlişkisel tarama modelleri iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Bu tür bir düzenlemede, aralarında ilişki aranacak değişkenler, tekli aramada olduğu gibi, ayrı ayrı sembolleştirilir. Ancak bu sembolleştirme (değerler verme, ölçme), ilişkisel bir çözümlemeye olanak verecek şekilde yapılmak zorundadır (Karasar, 2010). Araştırma kapsamında annelerin çocuklarını kabul/red davranışları ve aile yaşam kalitesi algıları puanları, annenin yaşı, sahip olduğu çocuk sayısı, yetersizliği olan çocuğun cinsiyeti ve yaşı kişisel değişkenlerine göre betimlenmiştir.

2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Konya ilinde ikamet eden ve gelişimsel yetersizliğe sahip çocuğu olan anneler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem grubunu seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiş, Konya ilinde yaşayan ve gelişimsel yetersizliğe sahip çocuğu olan 250 anne oluşturmuştur.

Çalışma grubunu oluşturan annelerin demografik özellikleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Araştırma Grubuna Annelere Ait Kişisel Bilgiler

Değişkenler	n	%
Yaş	23-32	28
	33-37	48
	38-42	61
	43 Ve	119
	Üzeri	46,5
Çocuk Sayısı	1	31
	2	77
	3	88
	4	39
	5 Ve	21
	Üzeri	8,2
Çocuğun Yaşı	0-6	7
	7-13	96
	14-20	105
	21-27	36
	28 Ve	12
	Üstü	4,7
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	132
	Erkek	124
		51,6
		48,4

3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Formu(EKRÖ) ve annelerin yaşam kalitesini belirlemek amacı ile Hoffman, vd. (2006) tarafından geliştirilen, Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği’nin (Beach Center Family Quality of Life Scale-BCFQLS) normal ailelere uyarlanmış formu kullanılmıştır. Araştırma analizlerinde, gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin; yaşları, eğitim durumları, sahip oldukları çocuk sayısı ve gelişimsel

yetersizliği olan çocuklarının yaşlarına göre çocuklarını kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algıları alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis H Testi testi ile belirlenmiştir. Verilere göre, gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin gelişimsel yetersizliği olan çocuğun cinsiyeti değişkenine göre kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algıları alt ölçek puanları arasındaki farklılığa Mann-Whitney U Testi ile bakılmıştır. Araştırmadan elde edilen verileri analiz etmek için SPSS programı kullanılmıştır.

Bulgular

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin yaş gruplarına göre, çocuklarını kabul red davranışlarının toplam ve alt ölçek puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Bulgulara göre, annelerin yaş gruplarına göre ölçeğin Sıcaklık/ Sevgi ($X^2=3,069$, $p>0.05$), Saldırganlık/ Kin ($X^2=4,816$, $p>0.05$), Ayrıştırılmamış Reddetme ($X^2=0,38$, $p>0.05$) alt ölçeklerinden aldıkları puanlar ve EKRÖ'den ($X^2=3,284$, $p>0.05$) aldıkları toplam puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Annelerin yaş gruplarına göre, EKRÖ alt ölçeklerinden ilgisizlik ihmal alt ölçeğinde ($X^2=8,455$, $p<0.05$) anlamlı farklılık gözlenmiştir. Farklılığın kaynağı incelendiğinde “33-37” ile “43+” yaş grupları arasında ($p=0,004$), 33-37 yaş grubu lehine olduğu görülmüştür.

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin, sahip olduğu çocuk sayısına göre, çocuklarını kabul red davranışlarının toplam ve alt ölçek puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Bulgulara göre, annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre ölçeğin Sıcaklık/ Sevgi ($X^2=6,1$, $p>0.05$) ve Ayrıştırılmamış Reddetme ($X^2=2,25$, $p>0.05$) alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre, EKRÖ alt ölçeklerinden Saldırganlık/ Kin, İlgisizlik/ İhmal alt ölçeklerinde ve EKRÖ toplam puanlarından alınan puanlar arasında anlamlı düzeyde farklılık gözlenmiştir. Farklılığın kaynağı incelendiğinde Saldırganlık/ Kin alt ölçeğinde ($X^2=11,05$, $p<0.05$); “1 çocuk” ile “2 çocuk” grupları arasında 2 çocuk grubu lehine, “1 çocuk” ile “3 çocuk” grupları arasında 3 çocuk grubu lehine, “İlgisizlik/İhmal alt ölçeğinde ($X^2=16,09$, $p<0.05$), “1 çocuk” ile “3 çocuk” grupları arasında 3 çocuk grubu lehine, “2 çocuk” ile “5 çocuk ve üzeri” grupları arasında 2 çocuk grubu lehine, “3 çocuk” ile “4 çocuk” grupları arasında 3 çocuk grubu lehine, “3 çocuk” ve “5 ve üzeri çocuk” grupları arasında 3 çocuk grubu lehine, EKRÖ toplam puanlarında ($X^2=11,75$, $p<0.05$) ise, “1 çocuk” ile “2 çocuk” grupları arasında 2 çocuk grubu lehine, “1 çocuk” ile “3 çocuk” grupları arasında 3 çocuk grubu lehine, “3 çocuk” ile “5 ve üzeri çocuk” grupları arasında 3 çocuk grubu lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin, gelişimsel yetersizliği olan çocuğunun yaşına göre, çocuklarını kabul red davranışlarının toplam ve alt ölçek puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Bulgulara göre, annelerin gelişimsel yetersizliği olan çocuğunun yaşına göre ölçeğin Sıcaklık/ Sevgi ($X^2=2,183$, $p>0.05$), Ayrıştırılmamış Reddetme ($X^2=,841$, $p>0.05$) alt ölçeklerinden ve EKRÖ toplam puanlarından ($X^2=6,294$, $p<0.05$);aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin, gelişimsel yetersizliği olan çocuğun cinsiyetine göre, çocuklarını kabul red davranışlarının toplam ve alt ölçek puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Non-Parametrik Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Bulgulara göre, annelerin çocuğun cinsiyetine göre ölçeğin Sıcaklık/ Sevgi ($p=0,343$), Saldırganlık/ Kin ($p=0,901$), İlgisizlik/İhmal($p=0,467$), Ayrıştırılmamış Reddetme($p=0,097$) alt ölçeklerinden aldıkları puanlar ve EKRÖ'den ($p=0,435$) aldıkları toplam puanlar arasında $p<0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin, sahip olduğu çocuk sayısına göre, aile yaşam kalitesi algıları toplam ve alt ölçek puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Bulgulara göre, annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre ölçeğin Aile

Etkileşim ($X^2=3,238$, $p>0.05$), Ebeveynlik ($X^2=4,394$, $p>0.05$, Duygusal Yeterlik ($X^2=3,661$, $p>0.05$), Fiziksel/ Materyal/ Finansal Yeterlik ($X^2=2,873$, $p>0.05$), Yetersizliğe İlişkin Destek ($X^2=4,056$, $p>0.05$) ölçeklerinden aldıkları puanlar ve Aile Yaşam Kalitesi ($X^2=2,754$, $p>0.05$) ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin, gelişimsel yetersizliği olan çocuğun cinsiyetine göre, aile yaşam kalitesi algıları toplam ve alt ölçek puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Bulgulara göre, annelerin çocuğun cinsiyetine göre, ölçeğin Aile Etkileşim ($p=0,355$), Ebeveynlik ($p=0,886$), Duygusal Yeterlik($p=0,203$), Fiziksel/ Materyal/ Finansal Yeterlik($p=0,853$), Yetersizliğe İlişkin Destek($p=0,506$), alt ölçeklerinden aldıkları puanlar ve Aile Yaşam Kalitesi ($p=0,337$), ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin, gelişimsel yetersizliği olan çocuğunun yaşına göre, çocuklarını kabul red davranışlarının toplam ve alt ölçek puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Bulgulara göre, annelerin gelişimsel yetersizliği olan çocuğunun yaşına göre ölçeğin Sıcaklık/ Sevgi ($X^2=2,183$, $p>0.05$), Ayrıştırılmamış Reddetme ($X^2=,841$, $p>0.05$) alt ölçeklerinden ve EKRÖ toplam puanlarından ($X^2=6,294$, $p<0.05$);aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Annelerin gelişimsel yetersizliği olan çocuğunun yaşına göre, EKRÖ alt ölçeklerinden Saldırganlık/ Kin ve İlgisizlik/İhmal alt ölçeklerinden alınan puanlar arasında anlamlı düzeyde farklılık gözlenmiştir. Farklılığın kaynağı incelendiğinde Saldırganlık/ Kin, alt ölçeğinde ($X^2=6,976$, $p<0.05$); “14-20 yaş” ile “0-13 yaş” grupları arasında ($p=0,026$) 14-20 yaş grubu lehine, İlgisizlik/İhmal alt ölçeğinde ($X^2=9,597$, $p<0.05$); “0-13” ile “21 ve üzeri” yaş grupları arasında($p=0,024$), 0-13 yaş grubu lehine, istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin, yaş gruplarına göre, aile yaşam kalitesi algıları toplam ve alt ölçek puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Bulgulara göre, annelerin yaşlarına göre ölçeğin Aile Etkileşim ($X^2=4,657$, $p>0.05$), Ebeveynlik ($X^2=3,361$, $p>0.05$), Duygusal Yeterlik ($X^2=6,423$, $p>0.05$), Fiziksel/ Materyal/ Finansal Yeterlik ($X^2=3,638$, $p>0.05$), alt ölçeklerinden ve Aile Yaşam Kalitesi ($X^2=5,981$, $p>0.05$) ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Annelerin yaş gruplarına göre, Aile Yaşam Kalitesi alt ölçeklerinden Yetersizliğe İlişkin Destek alt ölçeğinde ($X^2=8,416$, $p<0.05$) anlamlı farklılık gözlenmiştir. Farklılığın kaynağı incelendiğinde “33-37” ile “43+” yaş grupları arasında ($p=0,014$), 33-37 yaş grubu lehine olduğu görülmüştür.

Sonuç

Bu araştırma, gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin çocuklarını kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algılarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma analizlerinde gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin gelişimsel yetersizliği olan çocuğun cinsiyeti değişkenine göre kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algıları alt ölçek puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı Mann-Whitney U Testi ile incelenmiştir. Ayrıca annelerin; yaşları, sahip oldukları çocuk sayısı ve gelişimsel yetersizliği olan çocuklarının yaşlarına göre çocuklarını kabul red davranışları ve aile yaşam kalitesi algıları alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Kruskal Wallis H Testi testi ile belirlenmiştir. Sonuçlar şu şekildedir:

Araştırmaya katılan gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerin, kabul red davranışları farklı değişkenler açısından incelenmiştir ve bunlardan ilki annenin yaşıdır. Elde edilen bulgular doğrultusunda; gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin çocuklarına karşı kabul ve red davranışları üzerinde annenin yaşının önemli bir faktör olmadığı belirlenmiştir. Ancak annelerin yaşları ile çocuklarına gösterdikleri ilgisizlik/ihmal davranışları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Farklılığın kaynağı incelendiğinde “33-37” yaş grubu annelerin çocuğuna gösterdiği ilgisizlik/ ihmal davranışının, diğer yaş grubu annelere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bazı araştırmalar

(Haktanır ve diğerleri,1999; Linnatsalo, 2002; Özdiker, 2002) annenin yaşının, çocuğu kabul red davranışını etkilemediğini, farklı yaş gruplarındaki annelerin, çocuklarına gösterdiği kabul ve red davranışlarının birbiri ile benzerlik gösterdiğini belirtmiştir. Bu araştırma sonuçları bizim araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir. Erkan ve Toran (2010) ise annelerin, yaşının çocuğa karşı olan kabul ve red davranışlarını anlamlı düzeyde etkilediğini belirtmiştir.

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin kabul red davranışları incelendiğinde; annelerin çocuk sayısı ile EKRÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre 3 çocuğu olan annelerin, gelişimsel yetersizliği olan çocuğuna gösterdikleri red davranışlarının, diğer annelere kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca annelerin, sahip olduğu çocuk sayısı ile çocuklarına gösterdikleri sıcaklık/ sevgi ve ayrıştırılmamış reddetme davranışları arasında anlamlı farklılık bulunmazken, saldırganlık/ kin ve ilgisizlik/ihmal alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Buna göre 3 çocuk sahibi annelerin, gelişimsel yetersizliği olan çocuğuna gösterdikleri saldırganlık/ kin ve ilgisizlik/ihmal davranışlarının, çocuğu diğer yaş gruplarında olan annelere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerin, çocuklarını kabul red davranışlarının, gelişimsel yetersizliği olan çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin çocuklarına karşı kabul ve red davranışları üzerinde çocuğun yaşının önemli bir faktör olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca gelişimsel yetersizliği olan çocuğun yaşı ile annelerin çocuklarına gösterdikleri sıcaklık/ sevgi ve ayrıştırılmamış reddetme davranışları arasında anlamlı farklılık bulunmazken, saldırganlık/ kin ve ilgisizlik/ihmal alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre saldırganlık/ kin alt boyutunda çocuğu “14-20” yaş grubunda olan annelerin çocuğuna gösterdiği saldırganlık/kin davranışının, daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İlgisizlik/ihmal alt boyutunda ise çocuğu “0-13” yaş grubunda olan annelerin çocuğuna gösterdiği ilgisizlik/ihmal davranışının, çocuğu “21 ve üzeri” yaş grubunda olan annelerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin yaş gruplarına göre, Aile Yaşam Kalitesi algıları incelendiğinde; Aile Yaşam Kalitesi alt ölçeklerinden; Yetersizliğe ilişkin Destek alt ölçeğinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre annelerde yetersizliğe ilişkin desteğin en yüksek olduğu yaş grubunun 33-37 yaş grubu olduğu söylenebilir. Ayrıca annelerin, Aile Yaşam Kalitesi alt alanlarından, Aile Etkileşimi, Ebeveynlik, Duygusal Yeterlik, Fiziksel/ Materyal/ Finansal Yeterlik alanlarını ve Aile Yaşam Kalitesini annenin yaşının etkilemediği belirlenmiştir.

Gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin, Aile Yaşam Kalitesi alt alanlarından; Aile Etkileşimi, Ebeveynlik, Duygusal Yeterlik, Fiziksel/ Materyal/ Finansal Yeterlik, Yetersizliğe İlişkin Destek alanlarını ve Aile Yaşam Kalitesini sahip olduğu çocuk sayısının, gelişimsel yetersizliği olan çocuğun cinsiyetinin ve yaşının etkilemediği belirlenmiştir.

1. Uygulamalara Yönelik Öneriler

Çocuk sahibi anne babalara veya çocuk sahibi olmayı düşünen tüm bireylere verilen aile eğitimlerinin sayısı artırılarak, hatta bu eğitimler zorunlu hale getirilerek, anne ve babaların öncelikle aile planlaması, sağlıklı gebelik, doğum ve çocuk gelişimi alanlarında bilgi sahibi olması sağlanabilir.

Ailesinde gelişimsel yetersizliğe sahip birey olan anne, baba ve kardeşlere psikolojik, ekonomik ve özellikle sosyal desteğin artırılması sağlanabilir. Örneğin gelişimsel yetersizliği olan bireyin kendisine bakacak bir aile bireyi olsa bile haftada bir gün devlet tarafından bakıcı yollanarak ilgilenilmesi, ailenin ve bilhassa annenin kendine ait bir gününün olması sağlanarak yaşam kalitesini yükseltmesine yardımcı olunabilir.

Gelişimsel yetersizliği olan bir çocuğa sahip olmak annelerin iş hayatlarının ve sosyal hayatlarını sınırlamaktadır. Bunun için annelere çocukları ile katılabilecekleri istihdam alanları oluşturulabilir.

Üniversiteler, belediyeler, okullar ve her türlü kamu kuruluşunda bu aileler için seminer, konferans verilebilir, çeşitli eğitim programları oluşturulabilir.

Ailelerin çocukları ile katılabilecekleri onları motive edecek, çocukları ile iletişimlerini arttıracak kurslar açılabilir.

2. Gelecekteki Araştırmalara İlişkin Öneriler

Bu çalışmada gelişimsel yetersizliği olan çocuk annelerinin yaşı, sahip olduğu çocuk sayısı, çocuğunun cinsiyeti ve yaşı değişkenleri incelenmiştir. Annelerin çocuklarını kabul red durumları ve aile yaşam kalitesi algıları daha farklı değişkenler açısından incelenebilir.

Araştırma kapsamında sadece gelişimsel yetersizliği olan çocuklar ve anneleri ele alınmıştır. Başka bir araştırmada gelişimsel yetersizliği olan çocuğa sahip babalar veya gelişimsel yetersizliği olan çocuğun kardeşinin kabul red durumları ve aile yaşam kalitesi algıları araştırılabilir.

Araştırmamızda annelerin aile yaşam kalitesi algıları ve çocuklarını kabul/red düzeyleri birlikte araştırılmıştır. Başka araştırmalarda bu konular ayrı ayrı incelenebilir.

Araştırma Konya ilinde yapılmış olup, başka araştırmalar farklı şehirlerde de yapılarak bölgesel farklılıklar ortaya konulabilir.

KAYNAKÇA

- Akandere, M., Acar, M. ve Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve fiziksel engelli çocuğa sahip anne ve babaların yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 22, 23-32.
- Aysan, F. ve Özben, Ş. (2007). Engelli çocuğu olan anne babaların yaşam kalitelerine ilişkin değişkenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22: (1- 6).
- Buz, S. (2003). Aile politikalarına mülteciler boyutunda bir bakış. *Aile ve Toplum*, Sayı: 2, C. 6, 55
- Demiriz, S. ve Öğretir, A.D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15, 105-122.
- Dunn, J. (1988). Annotation sibling influences on childhood development. *Journal Child Psychol*, 29 (2), 119-127.
- Ersoy, Ö. ve Güneysu, S. (1998). *Destekleyici Eğitim Programlarının Engelli Çocuğu Olan Anneler Üzerindeki Etkisi*. Ankara: Konak Yayıncılık.
- Fırat, A. (1994). *NormalÇocuğu Olan Annae Babalar İle Zihinsel Özürlü Çocuğu Olan Anne Babaların Zihinsel Özürlü Çocuğa Karşı Tutumları*. (Yüksek Lisans Tezi). A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fredman, R. I, Wyngaarden, K. and Seltzer, M. M. (1997). Aging parent residential plans for adult children with mental retardation. *Mental Retardation*, 35(2), 114-123.
- Haktanır, G., Aral, N., Alisinanoğlu, F., Baran, G., Baflar, F., Köksal, A. ve ark. (1999). *Türkiye’de Anne-Baba Tutumu Araştırmalarına Genel Bir Bakış. Cumhuriyet ve Çocuk: II. Ulusal Çocuk Kültürü Bildirileri 4-6 Kasım 1998*. Ankara:A.Ü. Çocuk Kültürünü Araştırma Ve Uygulama Merkezi Yayınları, No:2.

- Hastings, R. P. and Brown, T. (2002). Behavior problems of children with autism, parental self-efficacy, and mental health. *American Journal on Mental Retardation*, Sayı: 3, C.107, 222-232.
- Kağıtçıbaşı, Ç., Bekman, S., Sunar, D. (2013). Başarı Ailede Başlar (Success Begins at Family). YA-PA Publications.
- Kaner, S. (2010). *Aile katılımı ve işbirliği*. Sucuoğlu, B. (Ed.), *Zihin Engelliler ve Eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (21. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kitahara, M. (1987). Perception of parental acceptance among swedish university students. *Child Abuse&Neglect*, 11: 223-227.
- Küçük, S. (1993). Engelli çocuk ailelerine yönelik psikolojik danışma hizmetleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 1 (3), 23-29.
- Minnes, P. M. (1988). Family resources and stress associated with having a mentally retarded child. *American Journal on Mental Retardation*, 93 (2), 184-192.
- Linnatsalo, S. (2002). *Kasvatuksellinen Hyväksyntä Ja Torjunta Kolmessa Sukupolvessa*. Abstract in English.
- Özdiker, J. B. (2002). *Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocukların Anneleri İle İlişkilerini Algılamaları İle Annenin Çocuğunu Kabul Etme ve Reddetme Davranışlarına Ait Algılamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Park, J., Marquis, J., Hoffman, L., Turnbull, A., Poston, D., Mannan, H., Wang, M. and Nelson, L. (2003). Assessing the family quality of life as the service outcome. *Journal of Intellectual Disability Research*, 47, 467-84.
- Soresi, S., Nota, L. and Ferrari, L. (2007). Considerations on supports that can increase the quality of life of parents of children with disabilities. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, Sayı: 4, C. 4, 248-251.
- Toran, M. ve Erkan, S. (2004). Alt sosyo-ekonomik düzey annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi (Diyarbakır İli Örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 27, s.91-97.
- Turnbull, A.P., and Turnbull, H.R. (1997). *Families, Professionals, and Exceptionality: A special partnership* (3. ed.) Upper Saddle River: Merrill.
- Varol, N. (2005). *Aile Eğitimi (Süreçler-Yöntemler- Programlar)*. Ankara: Kök Yayıncılık.